

Yerel Yönetimler ve Halk Kütüphanesi Hizmeti: Türkiye İçin Bir Değerlendirme*

Local Authorities and Public Library Service: An Evaluation for Turkey

Bülent Yılmaz**

Öz

Halk kütüphanesi hizmetleri birçok ülkede yerel yönetimler tarafından verilmektedir. Türkiye’de yerel yönetimlerin bu konuda bazı yükümlülükleri olmasına karşın, hizmetler merkezi hükümet tarafından yürütülmektedir. Türkiye’de halk kütüphanesi hizmetlerinin yerel yönetimler tarafından verilip verilmemesi gerektiğine yönelik bir değerlendirme yapmak için genelde yerel yönetim yapısının ne olduğu ve Türkiye’de yerel yönetim yapısının niteliği incelenmelidir.

Bu çalışmada, Türkiye’de gerçek anlamda bir yerel yönetim yapısı bulunmadığı için halk kütüphanesi hizmetlerinin yerel yönetimlere devredilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

Abstract

Public library services are given by local authorities in many countries. In Turkey, although the local authorities have some responsibilities, public library services are generally given by the central government. In order to be able to decide whether it is suitable for the local authorities to give public library services in Turkey, we should examine the structure of the local authority and its situation in Turkey.

In this research, it is concluded that public library services can not be given by the local authorities because of their structural basis in Turkey

* Bu çalışmada yurt dışı (İngiltere) uygulamasını görmeme olanak sağlayan İngiliz Kültür Heyetine teşekkürlerimi sunarım.

** Dr. Bülent Yılmaz Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü Araştırma Görevlisidir.

Giriş

Dünyanın birçok ülkesinde halk kütüphanesi hizmetlerinin örgütlenme biçimi farklıdır. Her ülke uluslararası gelişme ve eğilimleri dikkate alarak, sahip olduğu koşullar çerçevesinde kendi halk kütüphanesi sistemini oluşturmaktadır. Bir ülkede halk kütüphanesi sisteminin niteliğini belirleyen ve örgüt yapısını biçimlendiren önemli koşullardan birisi de o ülkenin genel ve yerel yönetim yapısıdır.

Her ülkenin halk kütüphanesi sisteminde o ülkeye özgü farklılıklar olmasına karşın, halk kütüphanesi hizmetlerinin genelde yerel yönetimlerin işlevleri arasında yer aldığı görülmektedir. Özellikle İskandinav ve bazı Avrupa ülkelerinde oldukça başarılı sonuçlar alan bu sistemin o ülkelerin genel ve yerel yönetim yapılarından bağımsız olarak ele alınması, bu sistemlerin her ülkede başarılı olacak örnekler biçiminde algılanmasına neden olmaktadır. Oysa, halk kütüphanesi hizmetlerinin yerel yönetimler tarafından verildiği ülkelerde, halk kütüphanesi sisteminin, o ülkelerin genel ve yerel yönetim yapılarının birer parçası ve doğal sonucu olarak oluştuğu ve işlediği bir gerçektir.

Türkiye’de zaman zaman, halk kütüphanesi hizmetlerinin yerel yönetimlere devredilmesi gerektiği, böyle yapılsa halk kütüphanelerine ilişkin sorunların çözümleneceği, çünkü dünyada bunun böyle olduğu biçiminde düşünceler dile getirilmektedir. Sav niteliğindeki bu düşüncelerin tartışılması konunun netleştirilmesi açısından yararlı olacaktır.

Biz, bir ülkede halk kütüphanesi hizmetlerinin yerel yönetimler tarafından verilip verilmemesi konusundaki değerlendirmeler için öncelikle yerel yönetim yapısının ne olduğunun ve halk kütüphanesi hizmetlerinin nasıl bir yerel yönetim yapısı içinde verilebileceğinin belirlenmesi gerektiğini düşünüyoruz. Ayrıca, ele alınan ülkenin (bu çalışmada Türkiye) yerel yönetim yapısı, yani olması gereken yerel yönetim yapısına yakınlığı-uzaklığı ortaya konmalıdır. Bu düşüncenin doğal sonucu olarak bu çalışmaya ilişkin birbiriyle ilintili temel varsayımlarımız şunlardır:

1. Yerel yönetim denilen yapının sahip olması gereken bazı koşullar (özellikler) vardır.
2. Halk kütüphanesi hizmetleri, ancak gerekli koşullara sahip yerel yönetimler tarafından verilebilir.
3. Türkiye’de yerel yönetimler gerekli koşullara sahip değildirler. Bir başka deyişle, Türkiye’de yerel yönetimler “yerel yönetim” niteliği taşımamaktadırlar.
4. Türkiye’de gerçek bir yerel yönetim yapısı olmadığı için halk kütüphanesi hizmetleri yerel yönetimlere devredilemez.

Çalışmamızda konu bu varsayımlar çerçevesinde ele alınarak, önce yerel yönetim yapısı tartışılacak, Türkiye'nin yerel yönetim yapısı irdelenecek ve Türkiye'de halk kütüphanesi hizmetlerinin yerel yönetimlere devredilip-devredilmemesi konusunda bir değerlendirmeye gidilecektir.

Yerel Yönetim: Kavramsal Çerçeve

"Yerel yönetim" kavramına kaynaklık eden temel kavram "Yerinden yönetim"dir. "Merkezi yönetim" ya da "merkezden yönetim", (merkeziyet) kavramına karşıt anlamda kullanılan "**yerinden yönetim**" (adem-i merkeziyet) "topluma sunulacak bazı idari hizmetlerin devlet merkezinden ve tek elden değil, merkez idari teşkilatı içinde yer almayan ve merkezi idare hiyerarşisine dahil olmayan kamu tüzelkişileri tarafından yürütülmesidir" (Günday, 1992:14). Buna karşın, **merkezi yönetim**; yönetsel hizmetlerin merkezde toplanması ve bu hizmetlerin merkez ve merkezin hiyerarşisi içinde yer alan örgütlerce yürütülmesidir (Gözübüyük, 1994:36).

Bu durumda, ülkelerin yönetsel yapılarının genelde, a) merkezi, b) yerinden, c) merkezi yönetim-yerinden yönetim karışımı nitelikte olacağı söylenebilir. Çoğunlukla uygulanan biçim olan merkezi yönetim-yerinden yönetim karışımı sistemin de merkezi ya da yerinden yönetim ağırlıklı olabildiği görülmektedir.

Yerinden yönetim, **siyasal yerinden yönetim** (federatif sistem) ve **yönetsel yerinden yönetim** (yasama ve yargı merkezde, yürütmeye ilişkin kimi yetkiler yerel kuruluşlarda) biçiminde ayrıma sokulabilmektedir. Yerel yönetimlere de kaynaklık eden bir diğer ayrıma göre ise,

- a) **Hizmet yönünden yerinden yönetim**: Belli kamu hizmetlerinin merkez dışında özerk kuruluşlar (KİT'ler, SSK vb.) tarafından verilmesi.
- b) **Yer yönünden yerel yönetim**: Devlet tüzel kişiliğinin dışında yer alan kamu tüzel kişileridir; kendilerine özgü iradeye, mal varlığına, bütçeye, bağımsız gelir kaynaklarına sahiptir (Belediye, il özel idareleri, köyler vb.) (Yalçındağ, 1995:5-6).

İşte, "yerinden yönetim anlayışında belli bir coğrafi alanda yaşayanlar için gerekli hizmetler temel alınarak örgütlenmeye gidilmesi ise 'yerel yönetimler'i ortaya çıkarmaktadır (Yalçındağ, 1995:11).

Kısaca, yerel yönetim kavramının yerinden yönetim ilke, sistem ve/veya anlayışına dayandığını söyleyebiliriz.

Kapsamlı bir tanıma göre yerel yönetimler:

Belirli bir coğrafi alanda (kent, köy, il vb.) yaşayan yerel topluluğun bireylerine, bir arada yaşamak nedeniyle kendilerini en çok ilgilendiren konularda hizmet üretmek amacı ile kurulan, karar organları (kimi durumlarda yürütme organları) yerel toplulukça seçilerek göreve getirilen, yasalarla belirlenmiş görevlere ve yetkilere, özel gelirlerle, bütçeye ve personele sahip, üstlendiği hizmetler için örgütsel yapısını kurabilen merkez yönetimi ile ilişkilerinde yönetsel özerklikten yararlanan kamu tüzel kişileridir (Yalçındağ, 1995:15).

Bu geniş tanım, yerel yönetimlerin sahip olmaları gereken temel özellikleri de ortaya koymaktadır. Buna göre, **yerel yönetim** dendiğinde:

- a) Organları seçimle belirlenmiş,
- b) Kesin karar alma ve yürütme gücü/iradesi olan,
- c) Yasalarla açıkça belirlenmiş yetki ve sorumlulukları bulunan,
- ç) Yeterli maddi özel kaynaklara ve personele sahip olan,
- d) Yönetsel özerkliği olan tüzelkişilikler anlaşılmaktadır/anlaşılmalıdır.

Bir yapıya yerel yönetim adını verebilmenin gerekli koşulları anlamına da gelen bu özellikler arasında **özerklik** kavramı hem başlıbaşına hem de diğer koşulları belirleme anlamında ön plana çıkmaktadır. Gereği ve önemi konusunda genel bir uzlaşmanın olduğu¹ **özerklik**, kısa bir tanıma göre, “yerel yönetim kuruluşlarının yönetim ve malî alanda sahip oldukları serbestçe hareket edebilme olanağını gösterir” (Gözübüyük, 1978:11). 1985 yılında Avrupa Konseyi’nce kabul edilen ve Türkiye tarafından 21.11.1988 tarihinde imzalanarak 21.5.1991 tarih ve 20877 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan **Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı** (Avrupa..., 1991)’na göre, **özerklik**, yasalar çerçevesinde, yerel otoritelerin kendi sorumlulukları altında bulunan ve yerel halkın hizmetlerine yönelik kamusal etkinliklerin önemli bir payını düzenleme hak ve ehliyetini belirtir biçiminde ifade edilmektedir. Yalçındağ (1995:16)’a göre, **özerklik**;

yerel yönetimlerin yürütülmesi kendilerine bırakılmış olan kamu hizmetlerine ilişkin kararları almak, tercihleri yapmak, bunlar için vergi salma yetkisini de içerecek biçimde, çeşitli yollarla malî kaynak bulmak, bu kaynakları hizmetleri için kullanmak ve bu hizmetleri yürütmek için gerekli iç örgüt yapılarını kurması

anlamına gelmektedir.

¹ Bu konuda bkz. Coşkun (1996:43); Yalçındağ (1995:16); Miser (1993:11-12); Tortop (1996:7).

Özerkliğin özellikle önem taşıdığı alanlar, organlarını oluşturma (örgütlenme), karar alma, kararları uygulama ve malî konulardır. Sözü edilen bu alanlarda özerklik açısından eksiklikler olması, yerel yönetim kavramını tartışılır kılacak ve yapıyı yerel yönetim olmaktan çıkaracaktır.

Özerklik, aynı zamanda, devlet (merkezi yönetim)-yerel yönetim ilişkilerinin niteliğini de belirlemektedir. Merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkisinde olması gereken yapı kısaca şöyle özetlenebilir: Yerel yönetimlere bırakılan hizmetler için merkezi yönetim ayrıca bir örgüt kurup harcama yapamaz, o hizmetlerin gerçekleştirilmesi için gereken yardım ve desteği sağlar. Ayrıca, merkezi yönetimin yapması gereken şey yerel yönetimlerin uyması zorunlu standartları hazırlamak ve bunları objektif hukuk kuralları haline getirmektir (Çoker, 1992:7-8). Bir başka deyişle, merkezi yönetim, ülke yönetimindeki birlik ve bütünlüğü sağlamak amacı ile yerel yönetimlerin de uymaları gereken ulusal amaçlar, hedefler, ilkeler ve standartları belirler (Yalçındağ, 1995:15-16).

Özerklik, kuşkusuz, yerel yönetimlerin devlet tarafından hiçbir denetime tabi tutulmadıkları anlamına gelmemektedir. Ancak, bu denetimin niteliği özerkliğin yapısını belirlemektedir. Coşkun (1996:38), merkezi yönetimin, yerel yönetimler üzerinde genel bir denetim yetkisi kullanamayacağını belirtirken, Yalçındağ (1995:15), bunu, “yerel yönetimler, merkezi yönetimin hiyerarşik denetimi altında değillerdir” biçiminde ifade etmektedir. Anlaşıldığı üzere, merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki denetiminin genel ya da hiyerarşik nitelikte olmaması gerekmektedir. Merkezi yönetimin, yerel yönetimleri denetleme yetkisine “idari vesayet” ya da “vesayet denetimi” denmektedir. “Yerinden yönetim kuruluşlarının kendileri dışındaki başka bir yönetsel kuruluş tarafından, yasaların öngördüğü sınırlar içinde denetlenmesi (Gözübüyük, 1978:201) anlamına gelen bu işlemde esas olan “hukuka uygunluk” denetimidir. Bir başka deyişle, merkezi yönetim, yerel yönetim uygulamalarını yalnızca “hukuka uygunluk” açısından denetlemelidir. Kısaca, merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki denetimi özerkliği bozacak nitelikte müdahale olmamalı, bu denetim yerel yönetim hizmetlerini geliştirecek biçimde hazırlanmış yasalar çerçevesinde gerçekleştirilmelidir.

Sonuç olarak, olması gereken bir merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkisinde, merkezi yönetim objektif yasalar yapacak (standartlar oluşturacak), yerel yönetimlere yardım ve destek sağlayacak, yerel yönetimler ise bu yasalar ve standartlar çerçevesinde hizmetlerini gerçekleştireceklerdir. Merkezi yönetim, yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen hizmetlerin var olan yasalara uygun olup olmadığını denetleyecek, uygunsuzluk söz konusu ise sorunu yargı yolu ile çözecektir.

Yerel yönetimlerin sahip olmaları gereken temel özelliklerle, yine bu özellikler içinde sayılan **özerklik** arasında karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır. Yerel yönetim, organlarını seçimle belirleyemiyor; karar alma ve uygulama gücü/iradesi yok; yetki ve sorumlulukları yasalarla açıkça belirlenmemiş ve yeterli malî kaynak ve personele sahip değil ise özerk olamayacaktır. Buna karşın, özerk olmayan bir yerel yönetim de sözü edilen bu özellikleri kazanamayacak ve kendisinden beklenen hizmetleri gerçekleştiremeyecektir.

Türkiye’de Yerel Yönetimler

Türkiye’nin yönetim yapısında merkezi yönetim ile yerinden yönetim ilkeleri birlikte uygulanmaktadır. Buna karşılık, Keleş (1994:3), Türkiye’nin yönetim yapısının Napolyon Fransa’sından alındığını ve merkezîyetçi nitelik taşıdığını belirtirken, özellikle 1980’lerin sonlarında Avrupa Birliği’ne tam üyelik için başvurduktan sonra, gereksinim duyulan yerel yönetim değişikliklerinin merkezi iktidar tarafından, kendi gücünü sarsacağı için gerçekleştirilmediğini öne sürmektedir. Dünyada, yerinden yönetimin (yerel yönetimlerin) eğitim ve yoksulluk sorununa çözüm olarak düşünülmesine (Tortop, 1994:117) karşın, Türkiye’de gündeme gelme nedeninin niteliği ayrıca tartışılmaya değer görünmektedir.

Türkiye’deki yönetim yapısı tümüyle merkezîyetçi olmaktan çok, merkezîyetçi yanı ağır basan ancak yerel yönetim birimlerinin (nitelikleri tartışılır olsa da) yer aldığı bir sistem olarak düşünülebilir (Pirler, 1995:49). 1982 Anayasası 127. maddede yerel yönetimlerin tanımı yapılmaktadır (T.C. Anayasası, 1995:75).

Türkiye’de, yaygın kanının (yerel yönetim=belediye) aksine üç yerel yönetim birimi bulunmaktadır. Bunlar:

1. İl Özel İdareleri.
2. Belediyeler.
3. Köylerdir.

Sahip oldukları alt organlar itibariyle durum şöyledir:

İl Özel İdaresi

Vali (Başkan)	Atama ile
İl Genel Meclisi	Seçim ile (5 yıllık)
İl Daimi Encümeni	Karma (Seçim+atama)

Belediye

Belediye Başkanı	Seçim ile (5 yıllık)
Belediye Meclisi	Seçim ile (5 yıllık)
Belediye Encümeni	Karma (Seçim+atama)

Köy

Muhtar	Seçim ile (5 yıllık)
İhtiyar Meclisi	Seçim ile (5 yıllık)
Köy Derneği	Seçim ile

Türkiye'deki yerel yönetimlere ilişkin sayısal durum aşağıdaki gibidir:

İl Özel İdaresi	: 77
Belediye	: 2.716
Köy	: 35.160 (DPT, 1995: 125; Yeter, 1992:16).

Türkiye nüfusunun % 83.5'i (45.579.000) belediye birimleri içinde oturmaktadır. Belediyelerin nüfus gruplarına göre dağılımı şöyledir:

<u>Nüfus grubu</u>	<u>Belediye sayısı</u>
2.000'den az	167
2.000-5.000	1511
5.000-20.000	693
20.000+	253
<u>Büyükşehir belediyesi ilçe ve alt kademe belediye sayısı</u>	<u>77</u>
Toplam	2716

Kaynak: DPT (1995:125)

Türkiye'de yerel yönetimlerle ilgili şu temel yasalar bulunmaktadır:

- 1580 sayılı Belediye Kanunu (Belediye..., 1949)
- 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu (Belediye..., 1981)
- 3030 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu (Büyükşehir..., 1984)
- 442 sayılı Köy Kanunu (Köy..., 1924)
- 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu (İl..., 1949)
- 3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu (İl..., 1987)

Ayrıca, 1982 Anayasasında yerel yönetimler 127. maddede ele alınmaktadır (T.C. Anayasa, 1995).

Türkiye'deki yerel yönetimlerin niteliklerini, yani gerçekten yerel yönetim olup olmadıklarını ya da "ne kadar" yerel yönetim olduklarını bir önceki bölümde verilen özellikler çerçevesinde tartışmak önemli ve zorunlu görünmektedir.

Konunun uzmanları tarafından yapılan genel değerlendirmelerde, Türkiye'deki yerel yönetimlerin eksik, yarı-yerel yönetim oldukları ve gerçek yerel yönetim kurumu ile aralarında çok önemli farklılıklar bulunduğu (Yalçındağ, 1995:16), yalnızca yürütmeye ilişkin kimi yetkileri olduğu (Keleş, 1992:12) belirtilmektedir. 7. Beş Yıllık Kalkınma Planında merkezi yönetim yapısı ciddi biçimde eleştirilerek, yerel yönetimlerle ilgili çok radikal öneriler getirilmektedir (Çoker, 1996:37). Yerel yönetim yapısı için "olmazsa-olmaz" sayılan koşullar (özellikler) çerçevesinde değerlendirilecek olursa:

a) Organlarını seçimle belirleme açısından

Üç tür olarak sıraladığımız yerel yönetimler arasında bulunan İl Özel İdaresinin başkanı merkezin atadığı validir. İl Genel Meclisinin üyelerinin seçimle belirlenmesine karşın başkanı yine atamayla gelen validir ve İl Genel Meclisinin tüm kararları valinin onayına tabidir. Dolayısıyla, İl Genel Meclisinin seçimle belirlenmesinin bir anlamı bulunmamakta, bu nedenle de İl Özel İdarelerinin bir yerel yönetim türü olamayacağı belirtilmektedir (Coşkun, 1996:44-46). İl Dairni Encümeni üyelerinin de bir bölümü atama ile belirlenmektedir.

Bir diğer yerel yönetim türü olan belediyelerde durum "görece" iyi olmasına karşın önemli sorunlar bulunmaktadır. Belediye Başkanı ve Belediye Meclisi üyeleri seçimle belirlenirken, Belediye Encümeni üyelerinin bir bölümü atama ile gelmektedir. Ancak, Belediye Meclisinin verdiği kararların bir bölümü, Coşkun (1996:45)'a göre çoğu, merkezi hükümetin memuru olan yerel mülki amirin (vali, kaymakam) onayı ile yürürlük kazanmaktadır (Pirler, 1993:67).

Köylerde, Muhtar ve İhtiyar Meclisi seçimle gelmekte, ancak muhtarın maaşı devlet (merkezi yönetim) tarafından ödenmektedir.

Kısaca, Türkiye'de yerel yönetimler, organlarını "kısmen" seçimle belirlemekte, seçimle belirlenenlerin verdiği kararların bir bölümü de atanmaların onayına tabi tutulmakta; yani, organlarını seçimle belirleme açısından gerekli koşula (özellikle) tam anlamıyla sahip olamadıkları anlaşılmaktadır.

b) Kesin karar alma ve yürütme gücü açısından

Bir önceki maddede belirtildiği üzere, yerel yönetimlerin karar alma gücü olmasına karşın yürütmeye çoğu kararlar için atanmış bir üyenin (dolayısıyla merkezi yönetimin) onayına gereksinim vardır. Bu onay verilmediği durumda karar yürürlüğe giremez. Dolayısıyla, yürütme gücü olmayanın karar alma gücüne sahip olduğunu söylemek olanaklı değildir. Kısaca, Türkiye’de yerel yönetimlerin tam anlamıyla kesin karar alma ve yürütme güçleri bulunmamaktadır.

c) Yasalarla açıkça belirlenmiş yetki ve sorumluluklar açısından

En başta söylenmesi gereken, Türkiye’de yerel yönetimlerle ilgili temel yasaların çok eski olduğudur. Coşkun (1996:35), yerel yönetimlerle ilgili organik yasaların eskimiş ve artık günümüzün dinamik toplumsal yapısının gereksinimlerine yanıt veremez duruma gelmiş olduğunu belirtmektedir. İncelendiğinde, Belediye Yasasının 1930, Köy Yasasının 1924 ve İl Özel İdare Yasasının da 1913 yılına ait olduğu görülecektir.

Bunun dışında, yerel yönetimler için gerekli yasal düzenlemelerin yetersiz olduğu (Yeter, 1992:19); merkezi ve yerel yönetimler arasında görev, yetki ve sorumluluklar açısından karmaşık bir yönetim, hukuk yapısı ile malî yapının var olduğu DPT (1995:16) tarafından belirtilmektedir. Bu karmaşıklık belediyeler ile İl Özel İdareleri arasında da yaşanmaktadır. Sonuç olarak, Türkiye’de yerel yönetimler ile ilgili yasalar oldukça eski ve yetersizdir.

ç) Malî güç ve personel açısından

Türkiye’deki yerel yönetimlerin en sorunlu olduğu ve onların özerkliklerini doğrudan etkileyecek olan alan malî yapı ve personeldir. Bu sorunu DPT (1995:16) 7. Kalkınma Planında, yerel yönetimlerin “malî ve teknik açıdan güçsüz” olduğu biçiminde açıkça belirlemektedir. Bu güçsüzlük sayılar ile de ortaya konulabilmektedir. DPT (1995:127)’ye göre, 1995 yılı için yerel yönetim gelirlerinin ulusal gelir (GSMH) içindeki payları şöyledir:

Belediye gelirleri	% 2.14
İl Özel İdare gelirleri	% 0.22
Köy gelirleri	% 0
Toplam	% 2.36

Önemli bir başka sayısal veriye göre, belediye **özelliklerinin** toplam gelirleri içindeki payı % 20'yi geçmemektedir. (Coşkun, 1996: 45). Oysa bu oran İsveç'te % 75 (Tortop, 1994:118), Finlandiya'da % 75-85'tir (Yalçındağ, 1996:80).

Yerel yönetimlerin toplam kamu harcamalarındaki paylarına baktığımızda, bu oran Danimarka'da % 65, Norveç'te % 43, İsveç'te % 32, Fransa'da % 27 ve Türkiye'de % 10'dur (Yeter, 1992:17).

TODAİE (1991:166) raporunda yerel yönetimlerin gelirlerinin büyük bölümünü doğrudan doğruya Genel Bütçeden ayrılan payların oluşturduğu belirtilmektedir. Ayrıca, yerel yönetimlerin harç ve ücret tarifeleri dahi Bakanlar Kurulu tarafından belirlenmektedir.

Malî güçleri olmayan ve bu açıdan merkezi yönetime bağımlı olan yerel yönetimlerin, bu nedenle, yeterli sayıda nitelikli personele sahip olamadıkları da açıktır.

Kısaca, Türkiye'de yerel yönetimler malî açıdan güçsüz ve merkezi hükümete bağımlıdır. Dolayısıyla, yerel hizmetlerin büyük çoğunluğu merkezi yönetim tarafından verilmektedir.

d) Özerklik açısından

Buraya kadar sıralanan özellikler açısından Türkiye'deki yerel yönetimlerin durumu, onların, bu koşullar içinde özerk olamayacaklarını açıkça ortaya koymaktadır. Bunun dışında, yerel yönetimlerin özerkliğine izin vermeyen yapının, özellikle, merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerinde "hukuka uygunluk" niteliğinde olması gereken denetiminin, bir "hiyerarşik denetim" yani, katı bir "idari vesayet" niteliğinden kaynaklandığı ve bunun yasal dayanağının "Anayasa" olduğu anlaşılmaktadır. Coşkun (1996:37), bu nitelikteki denetim yetkisinin (idari vesayetin) 1982 Anayasa'sında (127.madde) açıkça yazıldığını belirtirken; öker (1992:3-6), bu Anayasa'da yer alan hükümlerin başı-sonu belirsiz ve çok genel olduğunu, bu hükümlere dayanarak her türlü yönetsel sınırlama getirme ve her şeyi izin ya da onaya bağlama olanağının olduğunu dolayısıyla çok ağır bir vesayet yapısının bulunduğunu söylemektedir. Yalçındağ (1992:3-4), Türkiye'de

yerel yönetimlerin özerk olmadığını, Coşkun (1996:44) ise yarı-özerk bir statüye sahip olduğunu belirtmektedirler. Tortop (1996:7), yerel yönetimlerin mali güçsüzlüklerinin merkezi yönetimin ağır müdahalesine olanak sağlayan bir unsur olduğuna dikkat çekmektedir.

Daha önce dile getirilen İl Genel Meclisinin tüm ve Belediye Meclisinin çoğu kararının merkezi yönetimin bir memuru olan valinin (ya da kaymakamın) onayı ile yürürlüğe girmesi idari vesayetın ağırlığını ve niteliğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye’de yerel yönetimlerin özerk olmadığı kabul edilir bir gerçektir.

e) Diğer sorunlar açısından

Özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinde “ekonomiklik” ölçüt alınarak yapılan reformlarla yerel yönetim birimlerinin sayısı azaltılmıştır. Azaltma oranları yaklaşık olarak, Hollanda’da % 20, Norveç ve Avusturya’da % 40, Almanya ve İngiltere’de % 65, Belçika ve Danimarka’da % 80, İsveç’te ise % 89’dur. Buna karşın aynı dönemde Türkiye’de artış görülmektedir. Avrupa ülkelerindeki bu küçülme olumlu sonuçlar vermiş, yerel yönetimler kendi güçleriyle daha fazla yerel hizmetleri gerçekleştirmiş ve kaynak israfının önüne geçilmiştir. Böylece idari vesayetın boyutları da daralmıştır (Yeter, 1992:17).

Çok fazla sayıda yerel yönetim biriminin (özellikle küçük nüfuslu) olması bunların örgütlenmeleri açısından da sorun yaratmaktadır. Türkiye’de bugün nüfusu 5000’in altında olan 1678 belediye bulunmaktadır.

Türkiye’de yerel yönetim yapısına ilişkin önemli bir diğer sorun da ülkenin oturmamış, bu nedenle de zaman zaman kesintiye uğrayan, gelgitlere sahne olan, kişiselleştirilen ve partizanlığa dönüştürülen genel siyasi yapısıdır. Demokrasiyi yeterince sindirememiş böyle bir yapıda, yerel yönetimler her hükümete göre en hızlı ve sağlıksız biçimde siyasallaşan kurumlar olmaktadır. Bu durumda, yerel yönetimlerin hizmet anlayışları “halkın ortak yararına” olmak yönünden “ideolojimin ve yandaşlarının yararına” olmak yönüne kaydırılmaktadır. Türkiye’de bunun somut örneklerini gözlemlemek çok zor değildir.

Çalışmanın birinci bölümünün genel sonucu, *“gerçek bir yerel yönetim yapısının bazı koşullara (özelliklere) sahip olması gerektiği”* idi. Bu bölüm için genel sonucu, *“Türkiye’de gerçek anlamda bir yerel yönetim yapısının bulunmadığı”* biçiminde özetleyebiliriz. Bu iki genel sonuca bağlı olarak şu belirlemeyi/varsayımı dile getirmek olanaklıdır:

“Türkiye’deki yerel yönetimler gerekli koşullara sahip olmadıkları için, gerçek bir yerel yönetimden beklenen hizmetleri veremezler.”

Yerel Yönetimler ve Halk Kütüphanesi Hizmetleri

Dünyada, halk kütüphanesi hizmetlerinin yerel yönetimler tarafından verildiği ülkelerde yerel yönetim yapılarının çok güçlü olduğu anlaşılmaktadır. Bir başka deyişle, yerel yönetim kütüphane sisteminin en güçlü olduğu ülkeler, en güçlü yerel yönetim yapısına sahip ülkelerdir. Yerel yönetim kütüphane sistemlerinin özellikle İskandinav ülkelerinde son derece gelişmiş olduğu görülmekte ancak bu ülkelerin aynı zamanda yerel yönetim yapıları ile de dünyaya örnek oldukları bilinmektedir. Dolayısıyla, yerel yönetimin niteliği ve gücü ile yerel yönetimler tarafından verilen halk kütüphanesi hizmetlerinin niteliği arasında doğru orantılı bir ilişki sözkonusudur. Bu bağlamda ve önceki iki bölümün genel sonuçları çerçevesinde Türkiye için şöyle bir öngörü/varsayım dile getirebiliriz. “Türkiye’de halk kütüphanesi hizmetleri, gerekli koşullara sahip olmadıkları için yerel yönetimlere bırakılamaz/devredilemez.”

Dünyada, halk kütüphanesi hizmetlerinin yerel yönetimlerce verildiği ülkeler incelendiğinde, kütüphane hizmetleri ile ilgili sistemin “komiteler” aracılığıyla çalıştığı görülmektedir. Buna göre genel seçimlerle belirlenen şehir meclisi (county council) üyeleri arasından ve gerekirse dışardan kişilerle oluşturulan çeşitli komiteler bulunmaktadır. Kütüphane hizmetleri genelde “Boş Zamanları Değerlendirme Hizmetleri”, “Enformasyon Hizmetleri”, “Kütüphane ve Enformasyon Hizmetleri” vb. biçiminde adlandırılan komitelerin yetki ve sorumluluğunda verilmektedir. Ancak burada belirtilmesi gereken bir gerçek de şudur: Jensen (1988:4)’nin de vurguladığı gibi, her belediye kendi kütüphane sisteminden sorumludur; ancak bütün belediyelerin kütüphane hizmetlerinde uymakla yükümlü olduğu (temel hizmet standartlarını gösteren) çerçeve bir kütüphane yasası bulunmaktadır.

Konumuzla ilgili olması ve yerel yönetim kütüphane hizmetlerinin komitelere dayalı örgütlenme yapısını yansıtmaları açısından Nottinghamshire örneğini vermek istiyoruz (bkz. 1. Ek).

Buna göre, tüm toplum hizmetleri ilgili komitelerin yetki ve sorumluluğundadır. Kütüphane hizmetleri için de yıllık planlamalar kütüphane yöneticisi tarafından yapılarak ilgili komiteye sunulur, komitede tartışılarak şehir meclisine gelir ve son şeklini orada alarak yürürlüğe girer.

Kuşkusuz bu sistemlerde, Makela (1990:10)' nın da belirttiği üzere, kütüphane yasaları belediyelere halk kütüphanesi hizmetleri için son derece büyük yetki ve sorumluluklar vermekte, halk kütüphanelerine de yerel planlamada güçlü bir konum sağlamaktadır. Bu sistemlerde çerçeve kütüphane yasalarını merkezi hükümetin kütüphane hizmetleri konusunda oluşturduğu standartlar ve bunların hukuk normları haline getirilmiş biçimi olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır. Merkezi hükümet hukuka uygunluk denetimini bu yasa çerçevesinde gerçekleştirmekte, bunun yanında yerel yönetimlere özellikle mali destek sağlanmaktadır.

Çerçeve kütüphane yasalarından başka yerel yönetimlerle ilgili yasalar da yerel yönetimlerin halk kütüphanesi hizmetleri konusundaki yetki ve sorumlulukları açıkça ortaya konulmaktadır.

Kısaca, halk kütüphanesi hizmetlerinin yerel yönetimler tarafından verildiği ülkelerde gerek yerel yönetimlerin nitelikleri, gerek yasal yapı ve gerekse çerçeve kütüphane yasaları açısından oldukça uygun koşullar bulunmakta ve halk kütüphanesi hizmetlerinde yerel yönetimlere dayalı sistem bu sayede işlemektedir.

Yerel Yönetimler-Halk Kütüphanesi Hizmetlerinde Türkiye'de Durum

Türkiye'de yerel yönetimler-halk kütüphanesi hizmetleri konusunda gerek varolan yapı ve sorunlar, gerekse sorunun çözümüne yönelik değerlendirmelerin sayısı ve nitelikleri yetersiz görünmektedir. Geray (1994: 10), belediyelerin uygulamada eğitim ve kültür işlerine çok küçük ve simgesel paralar ayırdıklarını, bu konudaki etkinliklerin temel bir politikaya dayalı olmadan sistemsiz, plansız ve amaçsız bir biçimde gerçekleştirildiğini belirtirken, Miser (1993: 14), varolan yasal yapıda yerel yönetimlerin girişebilecekleri halk eğitim etkinliklerinin amacı ve kapsamının merkezi hükümet tarafından sınırlanabileceğine dikkat çekmektedir. Demir (1996: 5-6), yerel yönetimlerin halk kütüphanesi hizmetleri konusunda yetersizliklerinin yasal yapıdan kaynaklandığını öne sürmektedir.

Kütüphaneler Genel Müdürlüğü (KGM: 1990-25) varolan yasal yapı çerçevesinde yerel yönetimlerle işbirliğinin geliştirilmesini istemektedir. Sevgisunar (1997: 119), halk kütüphanesi hizmetlerinde yerel yönetimlerin önemli işlevler yüklenebileceğini dile getirmekte, Bılar (1993: 94)'da ön koşulları sağlanarak yalnızca il halk kütüphanelerinin yerel yönetimlere devrini savunmaktadır. Tütüncü (1996:33-34) de halk kütüphanesi hizmetlerinin yerel yönetimlere devrinden yanadır.

Ele aldığımız konuda Türkçe literatürün en kapsamlı gibi görünen çalışması Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'nün TODAİE (Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü)'ye yaptırdığı araştırmadır. 1991 yılında gerçekleştirilen ve bir rapor olarak yayımlanan bu araştırmada, Türkiye'de halk kütüphanelerinin geliştirilmesi için yerel yönetimlerin daha fazla yetki ve sorumluluk üstlenmeleri ve halk kütüphanesi hizmetlerinin il özel idareleri ile belediyelere devredilmeleri gerektiği yönünde görüş dile getirilmektedir (TODAİE, 1991: 5).

Ancak aynı raporda, bizim bir çelişki olarak değerlendirdiğimiz, kütüphane hizmetlerinin örgütlenme, görev ve sorumluluk bağlantıları açısından yeniden düzenlenmesinin Türk idare sisteminin yeniden düzenlenmesi dışında bağımsız olarak ele alınamayacağı, çünkü kamu hizmetlerinin bir bütün olduğu ve her birisi için diğerlerinden bağımsız bir organizasyon kurulmasının bütünlüğü zedeleyeceği belirlemesi yapılmaktadır (TODAİE, 1991: 174).

Türkiye'de yerel yönetimler-halk kütüphanesi hizmetleri ilişkisine yönelik kanımızca üç yaklaşım sözkonusu olabilir:

1. Halk kütüphanesi hizmetleri varolan yapı (koşullar) içinde tümüyle yerel yönetimlere devredilmelidir.
2. Yerel yönetimlerin, kütüphane hizmetleri konusunda bugünkü yasaların öngördüğü gereklilikleri yerine getirmeleri yeterlidir.
3. Varolan koşullarda halk kütüphanesi hizmetleri yerel yönetimlere devredilemez.

Biz bu çalışmada, üçüncü yaklaşımı bir varsayım olarak öne sürüp kanıtlamaya çalışıyoruz. Kütüphane hizmetleri konusunda kendilerine bugünkü yasalarla verilen sınırlı görevleri dahi yapacak istek, bilinç, duyarlık ve güçten yoksun yerel yönetimlere bu hizmetleri tümüyle devretmek giderilmesi olanaksız yanlışlıklara neden olacak bir tutumdur. Gerçekçi olmayan bir diğer tutum ise, bir takım hatırlatma ve zorlamalarla varolan yasal yapıda belirtilen görevlerin yerel yönetimlerce gerçekleştirilebileceği beklentisidir. Türkiye'de, bugün yasalarda yerel yönetimlerin halk kütüphanesi hizmetleri ile ilgili yükümlülükleri kısaca şöyledir:

- 1580 sayılı Belediye Kanunu (Belediye, 1930) 15. madde 33. bend'de "Halk için kitaplık ve okuma salonları açmak" belediyenin görevleri arasında sayılmaktadır.
- "Mahalli İdareler Fon Yönetmeliği"nin "Fondan yararlandırılacak hizmetler" altında 7. madde (i) bendinde "okuma odası-kitaplık" yer almaktadır.
- "İl Özel İdaresi Kanunu" 78. madde 13. bendinde, il özel idaresinin kültür ile ilgili görevleri yürüteceği belirtilir.

- “İl Özel İdareleri Fon Yönetmeliği” 4. madde (b) bendinde geliştirilmesine yönelik yatırım ve hizmetler arasında kültür de sayılmaktadır.
- İl Özel İdareleri Bütçe Formu (A/1) “Cari Harcamalar” bölümünde kütüphane giderleri yer almaktadır. Aynı formun (A/2) “Yatırım Harcamaları” bölümünde de kütüphanelere ilişkin harcama türleri belirlenmiştir.
- “Köy Kanunu’nda” “Yapılması köylünün isteğine bağlı şeyler” arasında (14. madde) 20. sırada “köye kitap getirtmek” sayılmaktadır.
- 13.9.1989 gün. ve 379 sayılı kanun hükmünde kararnamenin 11. madde a ve b fıkraları kütüphaneler ile yerel yönetim ilişkilerine sınırlı olanaklar sağlamaktadır.

Yukarıda sıralanan yasa maddeleri incelendiğinde yerel yönetimlerin kütüphane hizmetlerine ilişkin yetki ve sorumluluklarının açıkça ortaya konmadığı, dolaylı birtakım ifadelerin yer aldığı görülecektir. Bu nedenle buradaki maddelere dayanarak halk kütüphanesi hizmetlerini yerel yönetimlere bırakmak olanaklı değildir. Kaldı ki, yerel yönetimlerin bu maddeler ile dahi hizmetleri yürütebilmesi için gerekli olan çerçeve kütüphane yasası bulunmamaktadır.

Kısaca belirtmek gerekirse,

- a) Türkiye’de yerel yönetimlerin yapısını belirleyen *temel yasalarda eksiklikler olduğu* için yerel yönetimler yeterli kütüphane hizmeti verememektedirler.
- b) Yerel yönetimlerle ilgili *varolan yasalarda kütüphane hizmetleri konusunda belirsizlik ve yetersizlikler olduğu* için yerel yönetimler bu hizmetlerde etkisiz kalmaktadırlar.
- c) Yerel yönetimlerin kütüphane hizmetlerinde yetersiz kalmalarının bir diğer nedeni de onlara bu hizmetler konusunda rehberlik edecek nitelikte bir kütüphane yasasının olmamasıdır.

Neresinden bakılırsa bakılsın Türkiye’de yerel yönetimlerin halk kütüphanesi hizmeti vermelerine olanak sağlayan yasal bir yapı mevcut değildir.

Yerel yönetimlerin bugünkü yasalar çerçevesinde kendilerine verilen kütüphane hizmetlerini eksiksiz olarak yerine getirmelerinin halk kütüphanesi hizmetlerine bir katkı anlamına gelmesine karşın, bu katkının, Türkiye’deki halk kütüphanesi hizmetlerinin niteliğini değiştirebilecek güçte olamayacağı açıktır.

Türkiye'deki yerel yönetim yapısı içinde hizmetlere ilişkin **"komite-alt komite"** örgütlenmesi bulunmamakta, her üye her konuda düşünce öne sürmekte ve her hizmet türü için tartışmalara girmekte, çalışmalar yapmaktadır. Bu yapı ve yaklaşım her hizmet türünün ayrı ayrı değerlendirilmesi, uygulanması ve denetlenmesini güçleştirmektedir. Bugüne kadarki uygulamalardan da anlaşıldığı üzere, yerel yönetimler için kütüphane hizmetleri *"hizmet önceliği"*ne sahip değildir. Bu yapı içinde öncelik doğrudan oy getirecek hizmetlere verilmektedir. Ancak, yerel yönetimlerin kütüphane hizmetleri konusundaki duyarsızlıkları, bilinçsizliklerinin ötesinde, varolan yasal, malî ve özerk olmayan yapıdan kaynaklanmaktadır. Kısaca, bugün, yerel yönetimleri kütüphane hizmetleri konusunda zorlayıcı ve denetleyici nitelikte yasalar bulunmamakta, ayrıca, yerel yönetimlerin bugünkü yasalarla kendilerine verilen görevleri dahi yerine getirecek güç, istek ve bilinçte olmadıkları gözlenmektedir.

Türkiye'de bugünkü yasalar çerçevesinde yerel yönetimler ile merkezi hükümetin bir organı olan Kütüphaneler Genel Müdürlüğü arasında kütüphane hizmetleri konusundaki işbirliğinin en somut alanının belediyelerin halk kütüphanesi için bina vermesi (genellikle kullanım hakkı vermesi) olduğu görülmektedir. Buna göre, bu işbirliği belediyelerin kütüphane kurulması için ayırdıkları bir yapının projesini de ekleyerek Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'ne başvurması ile başlamaktadır. Söz konusu yapının kullanım hakkının belirli bir süre için Bakanlığa bırakılmasına ilişkin belediye meclisinin kararının da alınması gerekmektedir. Kütüphaneler Genel Müdürlüğü belediye tarafından verilen yapının standartlara uygunluğunu inceler, uygun ise Bakanlık kütüphane için kitap, personel ve kütüphane malzemesi sağlar.

TODAİE (1991: 155-156) raporunda varolan koşullarda yerel yönetimlerin kütüphane hizmetlerindeki yetersizliklerinin nedenleri kütüphane kurma ve hizmetleri yürütme sorumluluğunun hem merkezi hem de yerel yönetimlere verilmesinden kaynaklanan görev karmaşası; yerel yönetimlerin malî kaynaklarının yetersizliği ve merkezi hükümetin yerel yönetimlerle işbirliği konusundaki duyarsızlığı olarak sıralanmıştır. Kuşkusuz, bu nedenler doğru ancak sorunu açıklamada ve çözümlemede yetersizdir.

Halk kütüphanesi hizmetlerini yerel yönetimlere devretmek demek yaklaşık 80 İl Özel İdaresi, 2716 belediye ve 35.000 köyü içeren yeni bir kütüphane hizmetleri örgütlenmesini göze almak demektir. Yerel yönetim yapısında köklü bir dönüşüm olmadan ve bu örgütlenmenin/devrin altyapı koşulları hazırlanmadan böyle bir değişikliği savunmak, buna kalkışmak, kanımızca, başarısızlık olasılığı yüksek olan büyük bir riski göze almak anlamına gelmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada elde edilen sonuçları kısaca şöyle sıralayabiliriz:

1. Türkiye’de merkezi yönetimin egemen olduğu bir yönetim yapısı bulunmaktadır.
2. Yerel yönetim denilen yönetim yapısının sahip olması zorunlu bazı koşulları (özellikleri) bulunmaktadır. Üyelerini seçimle belirleme, karar alma ve uygulama gücü, yasal dayanaklar/olanaklar, malî ve personel gücü ve özerklik olarak özetlenen bu koşullara sahip olmayan bir yapıya yerel yönetim denemez.
3. Yukarıda belirtilen koşullara sahip olmayan yerel yönetimler, kütüphane hizmetleri de dahil, kendilerinden beklenen hizmetleri gerçekleştiremezler.
4. Türkiye’de sözü edilen koşullara (özelliklere) sahip yerel yönetimler dolayısıyla yerel yönetim yapısı bulunmamaktadır. Bir başka deyişle, Türkiye’de yerel yönetimler üyelerini tümüyle seçimle belirleyememekte, kesin karar alma ve yürütme güçleri, yetki, görev ve sorumluluklarını açıkça ortaya koyan olması gerektiği gibi bir yasal yapı, yeterli malî güçleri ve en önemlisi katı bir hiyerarşik denetime tabi oldukları için özerklikleri bulunmamaktadır.
5. Yukarıda belirtilen koşullara sahip olamadıkları ve dolayısıyla gerçek anlamda yerel yönetim niteliği taşımadıkları için, Türkiye’deki yerel yönetimler kendilerinden beklenen işlevleri gerçekleştirememektedirler.
6. Türkiye’de bugün varolan yerel yönetimlerle ilgili yasalarda yerel yönetimlerin kütüphane hizmetleri konusundaki yetki ve sorumlulukları dolaylı olarak dile getirilmektedir. Dolayısıyla, bu yasalarla yerel yönetimlerin nitelikli halk kütüphanesi hizmeti vermeleri beklenemez.
7. Türkiye’de bugün yerel yönetimlerin, istisnaları dışında, kütüphane hizmetlerinden anladığı kütüphane için bina tahsis etmektir.
8. Türkiye’de kütüphane hizmetleri konusunda merkezi hükümet ve yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları konusunda yasal bir karmaşa söz konusudur.
9. Türkiye’de yerel yönetimlerin varolan yasalarla kendilerine verilen kütüphane hizmetlerini gerçekleştirmeleri, Türkiye’deki halk kütüphanesi hizmetlerinin niteliğini değiştirmeyecektir.
10. Türkiye’deki siyasi yapının genel “hamlığının” bir sonucu olarak yerel yönetimler hızla ve sağlıklı bir biçimde politikleşen, dolayısıyla hizmetlerini de politikleştiren kurumlardır.

11. Merkezi hükümetin kütüphane hizmetleri konusunda yerel yönetimler için “hukuka uygunluk” denetimi yapmasına olanak sağlayacak bir “kütüphane yasası” bulunmamaktadır.
12. Türkiye’nin bugünkü genel ve yerel yönetim yapısı içinde halk kütüphanesi hizmetleri yerel yönetimlere devredilemez.

Türkiye’de köklü bir yerel yönetim reformu yapılmadan, genel bir kütüphane yasası çıkarılmadan, halk kütüphanesi hizmetlerinin bugünkü yerel yönetimlere bırakılması oldukça sağlıksız sonuçlar getirecektir.

Kuşkusuz, buraya kadar yazdıklarımızdan Türkiye’de bugün varolan ve merkezi hükümetin örgütlediği halk kütüphanesi hizmetlerinin iyi ve sorunsuz olduğunu, böyle devam etmesi gerektiğini söylediğimiz ya da merkezi sistemi savunduğumuz anlaşılmamalıdır. Aksine, çok önemli sorunlar söz konusudur. Ancak, bu sorunların çözümü halk kütüphanesi hizmetlerini bugünkü yapısıyla yerel yönetimlere devretmekten geçmemektedir.

Hemen hemen her ortamda dile getirilen çağdaş, kapsamlı ve tutarlı bir kütüphane yasasının halk kütüphanesi hizmetlerinin yerel yönetimlere devri için de bir ön koşul olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Kütüphanecilerin olası bir yerel yönetim reformuna bu yönüyle hazırlıklı olmalarında son derece yarar vardır. Yoksa, *başka ülkelerde böyle bizde de böyle olsun* anlayışıyla halk kütüphanesi hizmetlerini yerel yönetimlere bırakmak gerçekçi bir tutum olmayacaktır. Çünkü sistem birbiriyle uyumlu küçük alt sistemlerden oluşan bir yapıdır. Bir sistemden yalnızca bir parçayı bütünden kopararak alıp başka bir sisteme uyarlamaya çalışmak bilimsel ve doğru bir yaklaşım değildir.

Bir başka deyişle, Türkiye’nin yönetim yapısı bugünkü merkezi niteliğini koruduğu sürece halk kütüphanesi hizmetleri yerel yönetimlere devredilmemeli, gerek bugünkü sistemde varolan sorunların azaltılması gerekse olası bir gelişmeye (yerel yönetim reformuna) karşı hazırlıklı olma anlamında “sağlam” bir kütüphane yasası çıkarılmalıdır.

Kuşkusuz, Türkiye’de sorun olan kütüphane alt sistemi değil, üst sistemin kendisidir. Üst sistemin sorunları çözülmeden kütüphane alt sisteminin sorunlarını anlamlı derecede çözmek olanaklı görünmemektedir. Soruna bu bakış açısıyla yaklaşmanın zorunlu olduğu ise açıktır.

Kaynakça

- "Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı" (1991) *Resmi Gazete* 21.5.1991 sayı: 20877.
- "Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun" (1991) *Resmi Gazete* 21.5.1991 sayı: 20877.
- "Belediye Gelirleri Kanunu" (1981) *Resmi Gazete* 29.5.1981 sayı: 17354.
- "Belediye Kanunu" (1930) *Resmi Gazete* 14.4.1930 sayı: 1471.
- Bılar, Ender (1993) "Halk kütüphanelerinin yerel yönetimlere devri", *I. Halk Kütüphaneciliği Sempozyumu 29 Kasım-1 Aralık 1993 Bildiriler* içinde (91-94) Ankara: KGM.
- "Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun" (1984) *Resmi Gazete* 9.7.1984 sayı: 18453.
- Coşkun, Bayram (1996) "Türkiye'de idari vesayet denetimi ve yerel yönetimlerin özerkliği", *Çağdaş Yerel Yönetimler* 5 (3) 35-47.
- Çoker, Ziya (1992) "Anayasa ve yerel yönetimler", *Çağdaş Yerel Yönetimler* 1(5) 3-9.
- (1996) "Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve yerel yönetimler", *Çağdaş Yerel Yönetimler* 5 (2) 37-46.
- Demir, Hülya (1996) Yerel yönetimlerin kütüphane hizmeti bir deneme: Bursa ili incelemesi (Yayımlanmamış lisans tezi) Ankara: A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi.
- DPT (1995) *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)* Ankara: DPT
- Geray, Cevat (1994) "Yerel yönetimlerin eğitim ve kültür işlevleri", *Çağdaş Yerel Yönetimler* 3 (6) 3-14.
- Gözübüyük, Şeref (1978) *Türkiye'nin yönetim yapısı*. Ankara: S Yayınları.
- (1994) *Yönetim hukuku*. 7. bs. Ankara: Turhan.
- Günday, Metin (1992) *İdare hukuku*. Ankara: Alkım.
- Güvenç, Celal (1994) "Belediye meclisleri ile belediye encümenlerinin oluşum ve çalışmaları açısından farklılıkları ve benzerlikleri", *Çağdaş Yerel Yönetimler* 3 (1) 65-78.
- "İl İdaresi Kanunu" (1949) *Resmi Gazete* 18.6.1949 sayı: 7236.
- "İl Özel İdaresi Kanunu" (1987) *Resmi Gazete* 26.5.1987 sayı: 19471.
- Jensen, Jonh (1988) "Danish public library planning in the municipalities", *Scandinavian Public Library Quarterly* 21 (1) 4-7.
- Keleş, Ruşen (1992) *Yerinden yönetim ve siyaset*. İstanbul: Cem.
- (1994) "Fransa'da yerinden yönetim", *Çağdaş Yerel Yönetimler* 3 (1): 3-18.
- "Köy Kanunu" (1924) *Resmi Gazete*, 18.3.1924 sayı: 68.
- Kütüphaneler Genel Müdürlüğü (1990) *Halk kütüphanesi hizmetlerinin yurt sathında yaygınlaştırılmasında mahalli idarelerden beklentilerimiz*. Ankara: KGM.
- Makela, Maija-Liisa (1990) "Did he free municipality experiment set libraries free?", *Scandinavian Public Library Quarterly* 23 (3) 7-10.
- Miser, Rıfat (1993) "Yerel yönetimler ve halk eğitimi" *Çağdaş Yerel Yönetimler* 2 (6) 9-25.

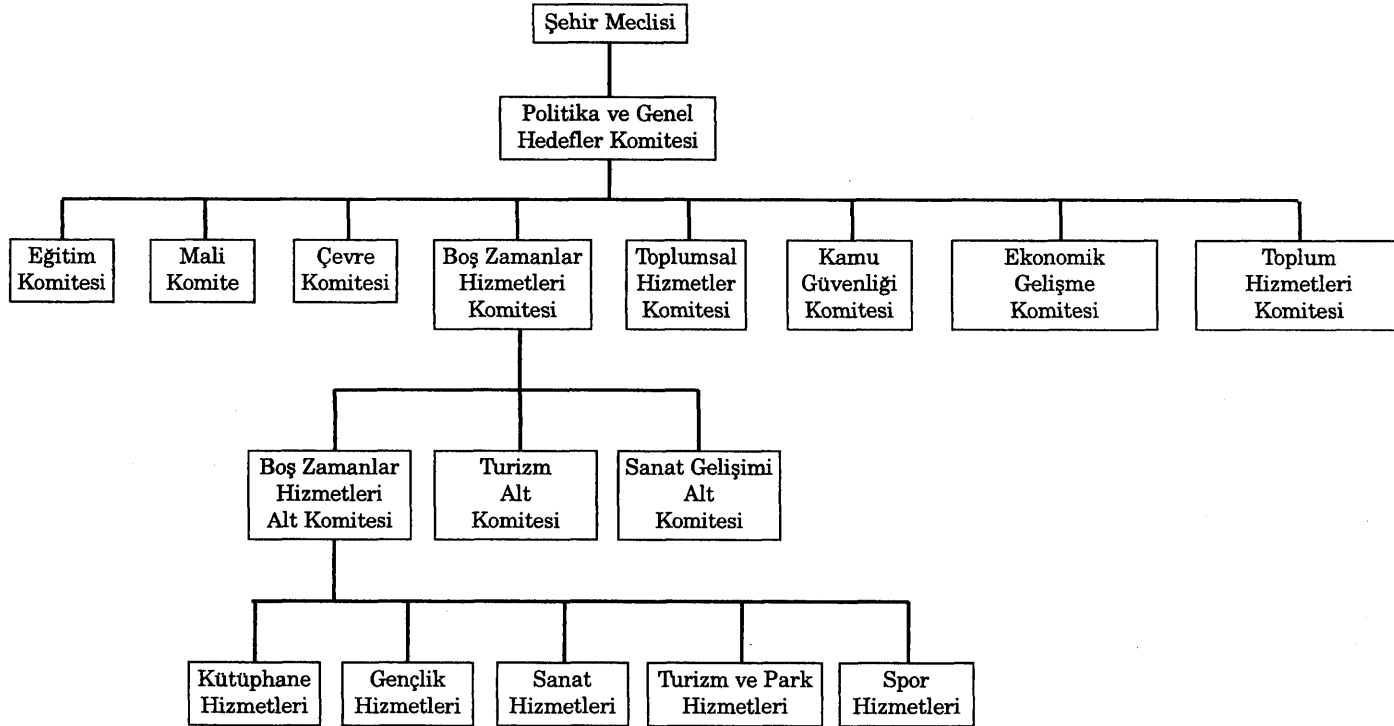
- Pirler, Orhan (1993) "Belediye meclislerinin kuruluşu, görevleri ve yetkileri", *Çağdaş Yerel Yönetimler* 2 (5) 49-71
- Sevgisunar, Kemal (1997) "Yeni bir döneme girerken yerel yönetimlerde kütüphane olgusu", *IFLA 95'e Doğru Türk Kütüphaneciliği Sempozyumu I. Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Konferansı Bildirileri* içinde (119) Ankara: TKD.
- T.C. Anayasası (1995). İstanbul: Cumhuriyet.
- TODAİE (1991) *Mahalli idarelerin kültürel fonksiyonları (halk kütüphaneleri ve mahalli idareler) araştırma projesi raporu*. Ankara: TODAİE.
- Tortop, Nuri (1994) "İngiltere'de yerel idare bütçeleri", *Çağdaş Yerel Yönetimler* 3 (5) 47-52.
- (1994 a) "İsveç'te yerel idarelerin mali kaynakları ve merkezi idare ile ilişkileri", *Amme İdaresi Dergisi* 27 (4): 117-122.
- (1996) "Yerel yönetimler ve mali özerklik", *Çağdaş Yerel Yönetimler* 5 (5) 3-13.
- Tütüncü, Turabi. (1996). "Halk kütüphaneleri ve yerel yönetimler", *Türkiye'de Bilgi Merkezlerinin Yönetimi ve Sorunları Sempozyumu*, 7 Mart 1996 içinde (28-35). Ankara:Ankara Üniversitesi.
- Yalçındağ, Selçuk (1992) "Güçlü ve özerk yerel yönetimler demokrasimizin ve yönetim sistemimizin temel kuruluşları olmalıdır", *Çağdaş Yerel Yönetimler* 1 (2): 3-9.
- (1995) "Yerinden yönetim, yerel yönetim", *Çağdaş Yerel Yönetimler* 4 (2) 3-19.
- (1996) "Finlandiya'da yerel yönetimler", *Çağdaş Yerel Yönetimler* 5 (5) 71-83.
- Yeter, Enis (1992) "Yerel yönetimler üzerine düşünceler", *Çağdaş Yerel Yönetimler* 1 (4) 13-21.
- (1996) "İl genel meclislerinin oluşumu, çalışma esas ve usulleri, üyelerin mali ve sosyal hakları", *Çağdaş Yerel Yönetimler* 5 (5) 37-50.

Düzeltilme

- *Türk Kütüphaneciliği* 1997, 11 (1)'deki Erol Yılmaz'ın makalesinde Grafik 1'de yazılması unutulmuş değerler sırasıyla "16.9, 62.8, 20.3", Grafik 3'de yanlış yazılan değerler ise sırasıyla "15.2 ve 84.8" olacaktır.
- *Türk Kütüphaneciliği* 1997, 11 (1)'de Doç. Dr. Mübeccel Gönen'in adı kapak sayfasında yanlışlıkla Mebeccel Gönen olarak yazılmıştır.

Düzeltilir, özür dileriz.

Ek-1
Nottingham Şehir Meclisi Komiteler Yapısı²

² 30 Ekim 1996 tarihinde Kütüphane Hizmetleri Sorumlusu David Lathrope'den alınan bilgi.